

ODMEVI NA DOGODKE

SPOŠTLJIVA PREDANOST KNJIGI

Spomini na Bogomila Gerlanca

Obletnice nas običajno spodbudijo, da se koga priložnostno spomnimo in mu izkažemo čast. Meni pa dve obletnici nalagata, da izpolnim dolžnost, ki me že dalj časa preganja, to je, da v naši reviji predstavim dejavnosti Bogomila Gerlanca, povezane z otroki in knjigami.

Bogomil Gerlanc (1901–1992) bi bil 27. decembra lani star sto let, a letos oktobra bo minilo deset let od njegove smrti. V svojem dvaindevetdeset let dolgem življenju je bil žilavo in živahno dejaven vse do konca, njegov prijatelj Janez Gradišnik je v nekrologu zapisal, da je »njegova smrtna bolezen trajala le en dan«.

Njegovo obsežno in mnogostransko delo je bilo takšne narave, da v javnosti ni izstopalo, a je bilo v mnogočem temeljnega pomena. Na misel mi prihaja Aškerčev verz: »V delih svojih živel sam boš večno« (Čaša nesmrtnosti), a dodajam: seveda, če se bo s tvojimi deli kdo ukvarjal, da jih bodo nasledniki poznali, uporabljali in obravnavali. In v tem duhu se bom potrudila, da s svojim prispevkom usmerim pozornost na nekatere dejavnosti Bogomila Gerlanca.

Imela sem prijetno priložnost, da sem sodelovala z njim. Hranim njegova zanimiva pisma, polna humorja in iskrih komentarjev, ter knjige z njegovimi posvetili. Stvarne podatke o njem sem našla v *Primorskem slovenskem biografskem leksikonu*, I. knjiga, 1974–1981, in v *Enciklopediji Slovenije*, 3. zvezek, 1989,

marsikaj sem izvedela, ko sem brskala po zapisih o njem, ni jih ravno veliko, večinoma so nastali ob njegovih življenjskih obletnicah, njegovo življenje in delo pa še čakata na podroben in celovit pregled. Kdor ga bo skušal sestaviti, kdor bo raziskoval, kaj vse je napravil, se poglabljal v vse vrste njegovih dejavnosti in ugotavljal njihovo medsebojno povezanost, bo imel veliko dela, zbranega gradiva pa bo za zajetno študijo in obsežno bibliografijo.

Širok je bil razpon področij, s katerimi se je ukvarjal. Naj samo naštejemo, kje se je napajala njegova široka razgledanost in brusila njegova občutljivost za lepoto in skladnost. Bil je učitelj, prosvetni in kulturni organizator, knjižničar, publicist, proučevalec zgodovine slovenskega založništva, tiska in knjigotrštva, urednik, bibliograf, sestavljalec šolskih beril, prevajalec, pevodnja, ukvarjal se je z glasbo, zanimala ga je likovna umetnost, bil je njen občudovalec in poznavalec. Predvsem pa je bil bibliofil.

Osrednje mesto med njegovimi ljubiteljskimi in poklicnimi zaposlitvami je zavzemala knjiga, ki je bila zanj svetinja. Spoštljivo jo je pojmoval kot stvaritev, ki jo z vso odgovornostjo in znanjem, s plemenito predanostjo ustvarjajo avtor besedila, zahtevni in razgledani urednik, kakršen je bil Bogomil Gerlanc, tenkočutni oblikovalec, natančni tiskar in drugi sodelujoči pri njenem nastajanju. Njegova skrb pa je veljala knjigi tudi po

njenem izidu, zavedal se je, da je njena nadaljnja pot do uporabnika odvisna od izobrazbenega knjigarja, od njene dostopnosti v knjižnicah, od informiranja javnosti z bibliografijami in članki. Koliko je k vsemu temu neposredno osebno prispeval, bo v skopih obrisih videti v nadaljevanju, v katerem se bom dotaknila posameznih področij deloma v časovnem zaporedju.

V rojstnem Kontovelu pri Trstu so ga že v domačem krogu obdajale knjige, od takratnih se je odrasel rad spominjal ilustrirane izdaje Sienkiewiczzevega romana *Z ognjem in mečem*. In v Kontovelu se je lotil knjižničarskega dela, kot mladenič je pomagal obnoviti in tudi voditi tamkajšnjo knjižnico. Toda po prvi svetovni vojni je moral zapustiti ljubljeno Primorsko. V Mariboru je nadaljeval šolanje na učiteljsku in ga končal. Učiteljeval je v več krajih Slovenije, najdlje v Celju, in se hkrati udeleževal tudi mnogo širše.

Sledila so usodna vojna leta in kot izkušen organizator kulturnih ter prosvetnih dejavnosti je na osvobojenem ozemlju snoval načrte, kako po vojni organizirati in vzpostaviti nove temelje kulturnega življenja. Eden izmed temeljev naj bi bile po njegovem prepričanju knjižnice, zanje je leta 1944 izdelal daljnosežni *Predlog za izgradnjo ljudskih knjižnic*. V njem je utemeljil vlogo knjižnic za otroke, ki takrat niso bile nekaj samoumevnega. Ker sem dobro desetletje delala v Pionirski knjižnici v Mariboru in se ukvarjala tudi s šolskimi knjižnicami, se zavedam izjemnosti v tem dokumentu zapisanih pogledov in ugotovitev, zato jih podrobneje izpisujem. V III. razdelku pod točko 6 beremo: »Naturanja organizacija knjižnic in njih delo? Vse narodne knjižnice bi imele enotno organizacijo (za mesta in deželo). Po deželske bi imele dva glavna oddelka in to: a) mladinski oddelek za šolsko in pošolsko mladino b) oddelek za odra-

sle ...«, v V. razdelku piše o šolskih mladinskih knjižnicah in ocenjuje njihovo predvojno stanje ter ugotavlja, da so predvojne šolske knjižnice »dosegale svoj namen le tam, kjer se je učitelj tej nalogi z ljubeznijo posvetil, ker prosvetna oblast ni dala v tem pogledu nikakih specialnih navodil in seveda tudi ni zahtevala ničesar. Ako smo imeli prej posebne nadzornike za šolske vrtove, bomo sedaj tudi mladinski knjižnici morali posvetiti potrebno pozornost, ki bo, sklepam, ravno v tem organizacijskem sestavu bolj dosegala svoj namen. Isto velja v večji ali manjši meri tudi za knjižnice srednjih šol in njim sorodnih šol, ki so bile po veliki večini zastarele, ker ni bilo kritja za nabavo knjig.«. in nadalje »Mladinskim oddelkom naših knjižnic bi morali posebno v mestih posvečati veliko pozornost.« To gradivo so podrobno obravnavali na posvetu 28. oktobra 1944, sklical ga je Odsek za prosveto na Oddelku za umetnost in ljudsko prosveto pri predsedstvu SNOS (Slovenski narodnoosvobodilni svet), namestnik vodje oddelka pa je bil Bogomil Gerlanc. Iz zapisnika navajam za nadaljnji razvoj mladinskega knjižničarstva pomembna stališča: »Ugotovitve predloga [za izgradnjo ljudskih knjižnic] v poglavju V. so točne in bo pri bodoči organizaciji naših knjižnic potrebno vse to upoštevati. V vseh večjih krajih, posebno v mestih in industrijskih krajih naj bi se ustanovile javne mladinske knjižnice s čitalnico poleg bogato založenih mladinskih knjižnic v šolah. Za mladino srednjih šol bi take knjižnice ne bile potrebne in nujne, ker bodo to opravljale javne in študijske knjižnice, a vse srednje šole bodo morale imeti za dijaštvo in pouk svoje dobro založene knjižnice, ki so za uspešno delo v šoli nujno potrebne.« (Glej *Knjižnica* 1974, 1–2).

Pot do uresničitve teh vizij je bila zelo dolga. Izjema je bila Pionirska knjižnica v Ljubljani, ki je bila ustanovljena leta

1948 in ob njeni petdesetletnici je Martina Šircelj zastavila vprašanje: »Od kod ideja v takrat dokaj konservativno usmerjenem slovenskem knjižničarstvu o samostojni mladinski knjižnici, ki bo gradila svoj program na estetski vzgoji otrok in mladine s pomočjo nevsiljivih, sproščenemu psihološkemu in čustvenemu doživljanju vseh vrst umetnosti, prilagojenih metod?!« In v naslednjem odstavku je odgovorila: »Po pripovedovanju Bogomila Gerlanca, urednika pri Mladinski knjigi, naj bi se s temi idejami že ukvarjali umetniki v času NOB na osvobojenem ozemlju oziroma v kočevskih gozdovih; umetnost naj bi bila dostopna vsem, ne zgolj družbeni eliti, zato pa je treba s spontano estetsko vzgojo začeti že v otroštvu.«

Bogomilu Gerlancu so leta 1974 ob tridesetletnici oblikovanja temeljev slovenskega knjižničarstva na slovesnosti v Srednji vasi pri Črmošnjicah, v kraju, v katerem je zasnoval svoj predlog, podelili Čopovo diplomu, najvišje priznanje v bibliotekarski stroki. Ob tej priložnosti je rekel: »... knjigi bom ostal zvest tudi zaradi hvaležnosti tistim, ki so mi vsadili ljubezen do nje (dom, šola, moje knjižničarsko delo ali sodelovanje pri njem).«

Od konca vojne naprej je resnično vse svoje sposobnosti, znanje in svojo neugnanost posvetil knjigam. Vedno novih nalog v zvezi z njimi se je enako radoživo in temeljito loteval, kot se je knjižničarstva v težkih vojnih razmerah.

Najprej je bil sicer načelnik oddelka za ljudsko prosveto SNOS, a kmalu je predsedal h knjigam v uredniških založbah Slovenski knjižni zavod, Državna založba Slovenije in Kmečka knjiga do 1955. Nato je bil deset let strokovni tajnik odbora za založništvo, knjigarstvo in tisk pri Trgovinski zbornici SRS, a ni bil zgolj uradnik, temveč tudi vzgojitelj. Za usposabljanje knjigotržcev je sestavil *Priročnik za knjigarje in knjižno-prodajne oddelke založb*.

Učiteljske izkušnje je vnašal v slovenska berila kot soavtor. Z Josipom Ribičičem in Rudijem Završnikom je že leta 1949 sestavil *Prvo čitanko*, izhajala je do leta 1958. Nato se je učbenik preimenoval v *Prvo berilo* (sestavljavci Bogomil Gerlanc, Josip Ribičič, Venceslav Winkler, Rudi Završnik 1958–1972, Bogomil Gerlanc, Andej Šavli, Venceslav Winkler, Rudi Završnik 1973 in naprej). O čitankah oziroma berilih za prvi razred beremo zanimivo Gerlančevo pričevanje v knjigi Marjana Marinška *Moje prvo berilo* (2000). Tudi *Drugo berilo*, *Tretje berilo*, *Četrto berilo* je sestavljal skupaj z Venceslavom Winklerjem, Andrejem Šavlijem, Vladimirjem Cvetkom, v sedemdesetih letih je sodeloval pri prenovljenih berilih *Zvonec kliče* (2. razred), *Dobro jutro, sonce* (3. razred), *Drevo iz zemlje raste* (4. razred) in *Srečno, domovina* (5. razred).

Leta 1953 je pri založbi Mladinska knjiga izšla knjižica *Mladi rod Kočevske proti okupatorju*, uredil jo je Bogomil Gerlanc, povezana pa je še z eno njegovo pobudo na osvobojenem ozemlju. Leta 1944 je za otroke organiziral dvomesečno tekmovanje ob triletnici Osvobodilne fronte, s katerim jih je spodbudil, da so popisali dogodke, ki so se jim v času okupacije najbolj vtisnili v spomin. Konec junija 1944 je prispelo veliko število spisov, iz katerih sta nastali dve zbirki: 1. Otroci nam govorijo, 2. Naši otroci v internaciji [v Italiji, op. p.], bili sta razmnoženi in so ju uporabljali ob raznih priložnostih. Knjižni izdaji je Gerlanc napisal daljši uvod.

Ko je odšel v pokoj, se je Bogomil Gerlanc leta 1965 bogat z izkušnjami v polnem zamahu neutrudno posvetil urednikovanju pri založbi Mladinska knjiga. In pomembno prispeval k uveljavljanju mladinske književnosti.

Takoj na začetku je bila pred njim zahtevna naloga. Postal je urednik knjižne zbirke, ki jo je Mladinska knjiga spre-

jela v svoj program na pobudo organizatorjev in izvajalcev tekmovanj za bralno značko. Gibanje je bilo ob petletnici že na zmagovitem pohodu po Sloveniji, število bralcev je naraščalo in potrebe po kvalitetnih mladinskih knjigah so bile vedno večje, zato se je založba Mladinska knjiga odločila za novo knjižno zbirko z množično naklado. Spomnim se prvega posveta o vsebini in podobi nove zbirke. Profesorica Alenka Glazer je zanj predlagala ime Moja knjižnica, kar je bilo z odobravanjem sprejeto. Bogomil Gerlanc je cenil tekmovanje za bralno značko, saj si je vedno prizadeval, da bi mladini privzgojil ljubezen do dobre in lepe knjige, zato ga je naloženo delo kljub obsežnosti veselilo.

Do marca 1965 je bil program že izdelan in še v istem letu je v rekordnem času izšel prvi letnik, obsegal je 48 knjig, po osem knjig za vsak razred od 3. do 8. razreda osnovne šole. Skupaj so obsegale čez 7000 strani, v nakladi skoraj 700.000 knjig, kar je bilo do takrat največje dejanje v slovenskem založništvu.

Nato je pripravil drugi letnik že za leto 1966, izšel pa je 1967. Za vsak razred je obsegal po štiri knjige, v tem letniku tudi za drugi razred. Tretji letnik je izšel leta 1969 tudi s po 4 knjigami za vsak razred. Leta 1970 je v knjižici *10 let Prežihove bralne značke* ponosno zapisal: »100 knjig za bralna tekmovanja in za šole. Da! Tekmovanje in tekmovanja za bralno značko! Najprvo za Prežihovo značko – danes že za triindvajset bralnih značk na skoraj vseh šolah Slovenije. Toda za vsakršno tekmovanje moramo vzeti v roke orodje! Za bralna tekmovanja – knjigo in celo več knjig vsako leto!« In je priložil seznam vseh knjig v zbirki.

Gerlanc je knjižno zbirko Moja knjižnica urejal do leta 1976, dokončal je še četrti (šolsko leto 1972/73) in peti letnik (1974/75). Potem je izhajala še skoraj deset let, vsako leto nekaj novih naslovov in dolga vrsta ponatisov glede na bralne

potrebe. Zdaj jo pri Mladinski knjigi ponovno oživljajo.

Bila sem članica uredništva zbirke in sem imela priložnost spoznati Gerlančev pretehtani način dela. Kakor je rad dajal pobude, je bil pripravljen sprejeti tudi pobude drugih. Programi za posamezne letnike so nastajali s sodelovanjem organizatorjev tekmovanj za bralno značko, obravnavali so jih na svojih posvetovanjih, ki se jih je udeleževal tudi urednik.

Knjige so bile skrbno pripravljene po starostnih stopnjah bralcev in opremljene s spremnimi besedami ter opombami. Dosti spremnih besed je napisal Bogomil Gerlanc, predstavil je mnoge avtorje od najstarejših do najsodobnejših, navajanje imen bi bilo predolgo.

Pri Mladinski knjigi je v svojem zagotovo najbolj plodnem obdobju ob Moji knjižnici urejal še druge zbirke: Učbeniki in priročniki 1966–1976, Sigma 1971–1975, Atlasi znanja 1972–1973. Leta 1972 je ustanovil knjižno zbirko *Otrok in knjiga*, namenjeno delom o mladinski književnosti, v njej je ponatisnil znamenito knjigo Paula Hazarda *Knjige, otroci in odrasli ljudje*, zaupal mi je v prevajanje Klause Dodererja *Klasične otroške in mladinske knjige*. Tudi to zbirko je urejal do leta 1976. Vso svojo spoštljivo predanost knjigam pa je izkazal v zbirki *Monumenta litterarum slovenicarum*, v kateri izhajajo faksimili starih tiskov, naše besedne kulturne dediščine. Prevzel jo je leta 1971 in celo vrsto posameznih knjig sam tudi pripravil in uredil za tisk.

Kadar se je pokazala potreba po kakšnem priročniku, ga je Bogomil Gerlanc takoj pripravil. Za učence in za splošne prosvetne namene je na primer leta 1975 sestavil priročno knjigo *Naši besedniki* s slikami naših pesnikov, pisateljev, slovtvenih zgodovinarjev ter s splošnimi podatki o njihovem življenju in delu. Ko je leta 1976 nastala nova knjižna zbirka *Obrazi*, je bil avtor prvega zvezka Bogo-

mil Gerlanc, predstavil je Ivana Cankarja v sliki in besedi ob njegovi stoletnici rojstva, »da bi vsakomur, a v prvi vrsti mladini ... odstrli pogled v pisateljstvo življenje ter v njegovo delo«.

Osebnost je bil tesno povezan z enajst let starejšim Francetom Bevkom, oba sta bila Primorca, učitelja, bojevnika za slovensko besedo, skupaj sta delovala na osvobojenem ozemlju, bila sta prijatelja. Leta 1970 je Mladinska knjiga Bevkovo osemdesetletnico počastila z *Bevkovo knjigo*, uredil jo je Bogomil Gerlanc, pripravil izbor iz Bevkovih del in dodal bibliografijo. France Bevk je spremljal nastajanje te knjige, a njenega izida ni dočakal. Gerlanc je nato *Bevkovo knjigo* popravil in dopolnil, druga izdaja je izšla leta 1972. Ko so leta 1975 prvič podelili Bevkov kipec, priznanje Mladinske knjige, ga je prejel tudi Bogomil Gerlanc. Počastili so zares pravo osebo.

Leta 1971 smo v Mariboru ustanovili revijo *Otrok in knjiga*, letos poteka trideset let od njene prve številke, ki je izšla avgusta 1972. Bogomil Gerlanc je redno spremljal izhajanje revije, jo priznavalno, a tudi kritično presojal. Ob izidu prve številke se je veselil njenega začetka, hkrati pa se zaskrbljeno spraševal, ali ne bo ostalo le pri poskusu. Tako v pismu: »Najprej prav lepa hvala. Pa nato še beseda pohvale ... Tudi B. Jurca je zelo pohvalila knjigo. Kritika je tudi soglasna, da nam je bila ta knjiga potrebna in da naj akcija teče dalje. In danes sem nekje bral, da je menda pripravljeno gradivo za drugo knjigo. Torej ne bo Ti zmanjkalo dela okoli tega vprašanja, pa še kaže, da hočejo načeti problem knjige za otroka bolj na široko. Le da ne bi spet ostali na sredi, kakor se pri nas rado zgodi.« (26. 10. 1972)

V *Knjigi '72* je poročal o izidu prve številke in povzel iz nje uvodno sporočilo. Ob drugi številki je v *Knjigi '75* že z večjim zaupanjem izrazil svoje mnenje: » ... dobivamo v roke prepomembno

literaturo s tako deficitarnega področja, kot je strokovna literatura za vzgojo in izobraževanje najmlajšega bralskega kroga«, posebej pa je poudaril, da revija vsebuje anotacije in bibliografije, kar je za slovensko bibliotekarstvo novost. Ob letniku 1982, številkah 15 in 16, je podrobneje opisal vsebino zvezkov, opomnil pa je, da bi bilo na mestu, če bi ob tujih prispevkih dobil bralec tudi nekaj besed o avtorju in njegovem delu ali njegovem delovanju na področju mladinske književnosti. Nato je redno poročal vse do številke 20. Osebnost me je opozarjal na uredniške spodrsrljaje ali izražal svoje pripombe. K 6. zvezku mi je med drugim napisal: »Za konec nasvet iz stare uredniške malhe: za kazalo se mora v vsaki knjigi najti mesto. Ovitek ni bistveni del knjige. Oblikovalec je svoje delo lepo opravil, toda jaz mu ne bi dovolil izriniti kazala na zavihek.« (2. maj 1978). Resno sem sprejela njegov nasvet in kazalo je bilo odslej vedno na pravem mestu.

Za zgodovino in teorijo mladinske književnosti smo kot gradivo v reviji objavljali članke iz preteklosti, da bi dobili vpogled, kakšna stališča so avtorji nekoč zavzemali do mladinske književnosti, kateri prispevki imajo trajnejšo veljavo in podobno. Tako smo leta 1980 v 10. številki objavili referat Boga Preglja iz leta 1958 *Slovenska književnost za otroke*, ki je bil do takrat eden redkih, tako rekoč prvih pregledov mladinske književnosti. Morali smo ga celo prevesti, ker je bil objavljen v srbohrvaščini. Zavedali smo se, da je zgolj izhodišče za podrobnejšo obravnavo in da je potreben strokovnega ovrednotenja. Zelo kritično se je odzval Bogomil Gerlanc z ugotovitvijo, da je ta prikaz brez študijske natančnosti in točnosti podatkov ter brez zanesljivih navedb gradiv. Prosila sem ga, naj napiše polemičen prispevek in sem se odločila za novo rubriko v številki 13/14 *Odmevi, predlogi, dopolnitve*. v upanju,

da bo več takih odmevov in da se bo sprožila kdaj tudi plodna debata, ki bi poživila našo dejavnost. Gerlanc je napisal svoje pripombe pod naslovom *K pregledu slovenske književnosti za otroke Boga Preglja (Otrok in knjiga 1981 št. 13/14 str. 62–65)*. Izbral je nekaj najbolj očitnih spodrsrljav iz prvih treh poglavij, to je za razdobje od začetka do 1945. S popravki in dopolnitvami je pokazal svojo izredno razgledanost po starejši slovenski književnosti in temeljito poznavanje dogajanja na področju ustvarjanja za otroke, o čemer je napisal že več člankov v raznih revijah. Zares dragocen prispevek. A žal je ostalo samo pri tem, tako se nova rubrika ni prijela.

In za konec še o delih, ki so nastajala iz njegovega trdnega prepričanja, da je treba knjigam utirati pot do bralcev, da imajo pri tem pomembno vlogo posredniki, knjigarji, knjižničarji, učitelji, vsi pa morajo biti dobro informirani. Z Janezom Gradišnikom sta štiri leta od 1948 do 1951 spremljala založniško dejavnost z mesečnikom *Slovenski knjižni trg*, leta 1953 pa je začelo izhajati novo glasilo slovenskih založb *Knjiga*, Bogomil Gerlanc ga je urejal od 1962 do 1964, dolga leta pa v njem objavljaval številne članke o knjigah in dogajanju na knjižnem trgu, med drugim, kot sem že navedla, tudi o naši reviji.

Dejal je: »Delo s knjigami v kakršnikoli obliki te sili k preglednosti«, zato je posebno rad sestavljal bibliografije. Tri obsežne bibliografije založbe Mladinske knjige so neprecenljiv vir informacij o mladinski književnosti, saj je bila Mladinska knjiga desetletja usmerjena v izrazito mladinsko leposlovje za najmlajše in odraščajoče bralce. Prvo *Bibliografijo Založbe Mladinska knjiga 1945–*

1966 sta sestavila skupaj Bogomil Gerlanc in Nada Prašelj, izšla je leta 1967 z dodatkom Bibliografija za leto 1966. Naslednja je izšla leta 1971 pod njegovim imenom, obsegala je leta 1966–1970, za leto 1966 in 1967 je sodelovala še Nada Prašelj. Tretja je bila *Bibliografija Založbe Mladinska knjiga 1971–1977*. Kljub visokim letom je pripravil še naslednjo (četrt), v katero je zajel obdobje 1978 do 1982. Večkrat mi je pisal o njej v svojih pismih, a žal ni bila objavljena, rokopis hranijo v knjižnici Mladinske knjige. On pa je obdelal tudi že izdaje do leta 1987, kajti »...imam pa še 'kot' na MK, kjer je treba kaj pogosto napraviti tako ali drugačno bibliografijo...« (pismo junija 1991).

Ko sem sama sestavljala bibliografije s pomočjo računalnika, sem se dostikrat spomnila nanj, ki je moral za te zajetne bibliografije potrpežljivo in natančno napisati tisoče listkov, jih urejati in preurejati za razna kazala. Prežemala sta ga občudovanja vredna vztrajnost in predanost delu.

V tretji knjigi *Bibliografije Mladinske knjige 1971–1977* mi je napisal: »Za Darjo, ki bo večkrat (!) segla po knjigi in se ob tem spomnila Gerlanca. Maj '79«. Prav je predvideval, nešteto krat sem imela vse tri bibliografije v rokah, bile so mi odlično pomagale pri urednikovanju in opravljanju knjižničarskih nalog. Ob pisanju tega članka sem v njih našla številne podatke tudi o njegovem dragocenem delu. Tako sem zares mnogokrat mislila nanj in hvaležna sem mu za spodbudno sodelovanje, za izkazano zaupanje in za prijateljstvo.

Darja Kramberger